

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОБЛЕМНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

В статті розглянуті особливості створення проблемних ситуацій на лекціях не тільки як усний монолог викладача, що активізує продуктивну розумову діяльність студентів, але й ідеологічне викладання однієї дисципліни двома викладачами - теоретика й практика. Ключові слова: проблемна ситуація, творча діяльність, діалогічне викладання, консенсус.

Метод проблемного викладання – це усний монолог викладача, що активізує продуктивну розумову діяльність студентів шляхом створення проблемної ситуації, або групи проблемних ситуацій з наступними пропозиціями з їх вирішення, що вимагає переконливої аргументації й доказів. З визначення бачимо, що метод проблемного викладання реалізує перший рівень проблемності у навчанні, коли викладач сам висуває проблеми перед студентами, показуючи їм ті або інші протиріччя й створюючи проблемну ситуацію, сам робить пропозиції з їхнього вирішення, сам доводить і перевіряє доказ, робить висновок [1]. Труднощі, що виникають у процесі навчання при виборі методики викладу навчальної інформації, безпосередньо пов'язані з недостатніми знаннями механізмів сприйняття, мислення й поведінки інтелекту. У цьому зв'язку дії педагогів на вибір методики визначаються в основному інтуїцією, заснованою на особистому досвіді й знаннях, а звідси, як сугубо індивідуальної [3]. У цьому зв'язку педагогічна думка знову повертається до методів активізації навчального процесу шляхом створення й рішення при навчанні проблемних ситуацій або до так званої системи проблемного навчання. Розглянемо особливості використання проблемного навчання у вищих навчальних закладах. Головною відмінністю проблемного викладання від пояснювально-ілюстративного є продуктивна розумна діяльність, активність розумових процесів, оскільки грамотно побудоване проблемне викладання підштовхує студентів до одержання нових знань, а не дає їх у готовому виді, дозволяє студентам йти поперед міркувань педагога, зв'язуючи свої думки з його висловленнями.

Проблемне викладання прекрасно реалізує триєдину мету навчання. Воно дозволяє: 1) якісно засвоїти знання; 2) розвиває теоретичне мислення; 3) формує пізнавальний інтерес і професійну мотивацію [1]. Проблемне викладання – це, власне кажучи, внутрішній діалог з аудиторією. Діалогічне включення викладача в спілкуванні із студентами відбувається при наявності наступних умов:

викладач – не законодавець, а співрозмовник, що ділиться своїм особистісним знанням;

викладач визнає право студента на власне судження й зацікавлений у ньому;

нове знання виглядає щирим не тільки в силу авторитету викладача, ученого або автора підручника, але й у силу доказу його істинності системою міркувань;

обговорення різних точок зору , відтворення логіки , розвитку науки ;

викладач висуває проблему , ставить проблемні питання й відповідає на них , у результаті чого у студентів з'являються так звані мікроінсайти (мікроосяння) [2]. Виходячи із цього можна виділити наступні прийоми проблемного навчання :

контрдоводи викладача передбачуваному опонентові в процесі викладання ;

пред 'явлення студентом навмисно порушеної логіки викладання , доказу й аналізу викладачем отриманих при цьому результаті ;

розкриття викладачем причин і характеру невдач , що зустрічалися на шляху рішення обговорюваних проблем ;

аналіз викладачем можливих наслідків невірних припущень , членуван - ня матеріалу , що викладається , на розвиваючі смислові моменти ;

фіксування уваги студентів на послідовності протиріч , що виникають у ході рішення завдань , що інтригує опис досліджуваного об 'єкта з наступною постановкою питання ;

опис конфлікту або протиріччя в конкретній ситуації ;

персоніфікований опис протиріч ;

опис конфлікту з опорою на історію питання й т.і. [2]. Метод проблемного викладання реалізується у формі проблемної лекції . Лекцію можна викладати студентам застосовуючи діалогічне викладання . Діалогічне викладання - це усний діалог викладачів однієї дисципліни , у якому моделюються реальна професійна ситуація обговорення того або іншого теоретичного питання з різних позицій : теоретика й практика , представників різних професійних шкіл і напрямків або фахівців , що мають різний погляд на обговорюване питання . Це може бути реальний діалог , а може бути його навчальна імітація [3].

120

Ефективність даного методу полягає у формуванні переконань у студентів , як основи міцного засвоєння , оскільки він змушує слухачів активно включитися в процес ; порівнювати , подумки

задавати питання опонентів , робити вибір , приєднатися до тієї або іншої точки зору , формулювати свої позиції , своє відношення до обговорюваної проблеми , з нетерпінням чекати відповіді й нового питання або аргументу . При цьому , безумовно , викладачі повинні демонструвати культуру спору , уміння знаходити позитивне в міркуваннях опонента , спокійно й доброзичливо протистояти іншій позиції , демонструвати високий ступень активності як розумової , так і поведінкової . Таким чином , метод діалогічного викладання складається з наступних прийомів : 1) чітке тезове оформлення суперечливих точок зору ; 2) аргументація й контраргументація ; 3) чітка логіка , доказовість , використання прикладів , що підтверджують ту або іншу точку зору ; 4) постановка проблемних питань до опонента ; 5) пошук консенсусу , вироблення єдиної загальної думки , якщо це можливо [3]. Таким чином , ми можемо відзначити , що використання цього методу на занятті жадає від викладачів високої професійної майстерності , інтелектуальної й особистісної сумісності , наявності точок дотику , розвинених комунікативних умінь і здібностей до імпровізації .

ЛІТЕРАТУРА : 1. Кругликов Г.И. Методика профессионального обучения с практи - кумом . - М.: Академия , 2005.-288 с. 2. Жуков Г.Н. и др . Основы общей и профессиональной педагогики . - М.: Гардарики , 2005. -372 с. 3. Освітні технології /За ред . О,М.Пехоти . - К.: АСК ,2003. -255с.